

ผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน ของผู้ปกครอง ตำบลแก้งไก่อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย

นางสาวสุธิดา กันหา นักวิชาการสาธารณสุข (ทันตสาธารณสุข)

ที่มาและความสำคัญ

ปัญหาสุขภาพช่องปากในวัยเด็ก ส่วนใหญ่ที่พบบ่อยคือ โรคฟันผุ ซึ่ง เด็กที่มีฟันน้ำนมจะมีโอกาสเกิดฟันผุในฟันแท้เพิ่มขึ้นด้วย (ปิยวรรณ,2556) จากการตรวจสอบสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 0 – 2 ปี ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลสังขม พบว่า ปี 2559 เด็กมีฟันน้ำนมผุ ร้อยละ 7.53 และพบคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน ร้อยละ 32.19 ปี 2560 เด็กมีฟันน้ำนมผุ ร้อยละ 10.49 และพบคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน ร้อยละ 73.37 ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ทั้งจำนวนเด็กที่มีฟันน้ำนมผุและเด็กที่มีคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน ซึ่งสาเหตุการเกิดฟันน้ำนมผุในเด็ก ส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมการเลี้ยงดูของผู้ปกครอง(กันทิมา, 2557) เด็กวัยนี้ควรเน้นการป้องกันฟันผุตั้งแต่เริ่มแรก โดยผู้ปกครองควรแปรงฟันให้เด็กตั้งแต่ฟันน้ำนมเริ่มขึ้น เนื่องจากเด็กมีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อของข้อมือยังไม่ดีนักเด็กจึงไม่สามารถแปรงฟันให้สะอาดอย่างทั่วถึงทุกซี่ ทุกด้านได้ (กรมอนามัย,2553) และควรควบคุมให้เด็กแปรงฟันจนโต เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการแปรงฟันและเป็นการฝึกวินัยให้เด็กที่ทางหนึ่ง ผู้ศึกษาเห็นความสำคัญของพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากเด็กของผู้ปกครอง ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลสังขม จึงสร้างนวัตกรรมสื่อการสอนแปรงฟันเพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจวิธีการแปรงฟันให้กับเด็กเล็กได้ง่ายขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมทันตสุขศึกษาต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียนของผู้ปกครอง ตำบลแก้งไก่อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อลดปัญหาสุขภาพช่องปากในเด็กก่อนวัยเรียน ตำบลแก้งไก่อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย

การดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Study) แบบ 1 กลุ่ม (One Group Pretest - Posttest Design)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 9 เดือน) และผู้ปกครอง ในเขตตำบลแก้งไก่อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ปี 2560 จำนวน 9 คู่ โดยใช้จำนวนประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากมีจำนวนประชากรน้อย ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เด็กที่มีฟันน้ำนมขึ้นเต็มซี่ อย่างน้อย 1 ซี่ ในระหว่างดำเนินการช่วงที่ 2 และสามารถอยู่ในช่วงเวลาทำการศึกษาจนสิ้นสุด

3. วิธีการดำเนินการ

วิธีการดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ช่วง โดยมีระยะห่างแต่ละช่วง 3 เดือน

ช่วงที่ 1

- 1) ทำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป
- 2) ทำแบบสอบถามความรู้ก่อนการอบรม
- 3) ตรวจฟันและคราบจุลินทรีย์
- 4) จัดกิจกรรมตามโปรแกรมทันตสุขศึกษา ใช้เวลาประมาณ 30 นาที ดังนี้

4.1 กิจกรรมให้ความรู้เรื่องโรคในช่องปาก โดยอบรมผู้ปกครองเรื่องโรคฟันผุ การดูแลทันตสุขภาพในเด็กเล็ก การแปรงฟันที่ถูกวิธีสำหรับเด็ก

4.2 กิจกรรมการปฏิบัติของผู้ปกครองและเด็กในการดูแลทันตสุขภาพเด็ก ประกอบด้วย สอนวิธีการตรวจฟัน สอนวิธีการแปรงฟัน ฝึกปฏิบัติทักษะการแปรงฟัน

4.3 กิจกรรมแรงสนับสนุนทางสังคมประกอบด้วย

- 1) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร โดยการให้ความรู้และคำแนะนำการแปรงฟัน
- 2) การสนับสนุนด้านเครื่องมือ โดยการให้แปรงสีฟันและยาสีฟันแก่เด็ก
- 3) การสนับสนุนด้านการป้องกันการเกิดโรคฟันผุ โดยการทาฟลูออไรด์วานิช

ช่วงที่ 2

- 1) ทำแบบสอบถามความรู้หลังการอบรม
- 2) ตรวจฟันและคราบจุลินทรีย์
- 3) ทาฟลูออไรด์วานิช

ผลการศึกษา

ผู้ปกครองส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยเป็นแม่ ร้อยละ 77.78 และอยู่ในช่วงอายุ 20 - 29 ปี การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 33.34 การประกอบอาชีพส่วนใหญ่รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 33.34 ส่วนใหญ่มีรายได้คงเหลือเพียงพอ ร้อยละ 33.34 บุคคลที่มีส่วนดูแลเด็กนอกจากพ่อและแม่ คือ ตา/ยาย ร้อยละ 66.67 ปัจจุบันเด็กอาศัยอยู่กับพ่อแม่เป็นหลัก ร้อยละ 55.56 และในช่วง 1 ปี ที่ผ่านมา ได้รับข่าวสารความรู้ด้านการดูแลสุขภาพช่องปากลูกก่อนวัยเรียน ร้อยละ 66.67 ช่วงทางที่ได้รับมากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 66.67

การปฏิบัติตัวของผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน

ผู้ปกครองแปรงฟันให้เด็ก ร้อยละ 55.56 และแปรงฟันในตอนเช้า ร้อยละ 60.00 แปรงฟันทุกวัน ร้อยละ 80.00 และเหตุผลในการแปรงฟันส่วนใหญ่คือหมอฟันแนะนำ ร้อยละ 60.00 รองลงมาคือ กลัวลูกจะฟันผุ ส่วนสาเหตุที่ผู้ปกครองไม่แปรงฟันให้เด็กมากที่สุดคือ ไม่มีเวลา รองลงมาคือยังไม่ถึงเวลาแปรงและไม่กล้าแปรงเพราะกลัวลูกเจ็บ

ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน ก่อนและหลังอบรม

ก่อนรับการอบรมข้อที่ตอบถูกมากที่สุดคือ “อาหารประเภทของหวาน ไม่ทำให้เกิดฟันผุ” ร้อยละ 100 ข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด คือ “ฟันน้ำนมมีทั้งหมด 20 ซี่” ร้อยละ 55.56 รวมจำนวนคะแนนที่ตอบถูกก่อนอบรม คือ 72 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80 ส่วนหลังการอบรมพบว่า ข้อที่ตอบถูกมากที่สุดมี 4 ข้อ คือ “เด็กควรเริ่มแปรงฟันเมื่ออายุ 3 ขวบ” , “การเริ่มทำความสะอาดช่องปากเด็ก ต้องทำตั้งแต่ฟันยังไม่ขึ้น” , “อาหารประเภทของหวาน ไม่ทำให้เกิดฟันผุ” และ “ควรไปพบหมอฟันเมื่อเด็กมีความผิดปกติในช่องปากเท่านั้น” ผู้ปกครองที่ตอบถูก ร้อยละ 100 เท่ากัน ข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุดมี 3 ข้อ คือ “ฟันน้ำนมมีทั้งหมด 20 ซี่” , “แปรงฟันให้เด็กในช่วงเช้าก็ทำให้ฟันไม่ผุแล้ว” และ “ควรพาเด็กไปตรวจฟันเป็นประจำ ถึงแม้ว่าเด็กจะไม่มีฟันผุ” ร้อยละ 77.78 เท่ากัน รวมจำนวนคะแนนที่ตอบถูกหลังอบรม คือ 81 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 90 ซึ่งมากกว่าคะแนนก่อนได้รับการอบรม 9 คะแนน เพิ่มขึ้นร้อยละ 10

ผลสรุปรายบุคคลพบว่าหลังการอบรมผู้ปกครองตอบถูกหรือมีคะแนนเพิ่มขึ้นก่อนการอบรม จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 อีก 5 คนมีคะแนนก่อนและหลังการอบรมเท่าเดิม ไม่พบผู้ปกครองที่มีคะแนนหลังการอบรมน้อยกว่าก่อนการอบรม และมีผู้ปกครองที่ตอบถูกทุกข้อหลังการอบรมจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22

ข้อมูลสถานะช่องปากและพฤติกรรมเด็ก ก่อนและหลังอบรม

เด็กที่ได้รับการศึกษาสถานะช่องปากและพฤติกรรมมีจำนวน 9 คน เพศชาย 4 คน เพศ หญิง 5 คน ก่อนการอบรมไม่มีเด็กที่บริโภคนมหวาน/เปรี้ยวและบริโภคเครื่องดื่มรสหวาน หลังการอบรมมีเด็กบริโภคเพิ่มขึ้น 3 และ 1 คนตามลำดับ ส่วนการใช้ขวดนมและการกินขนมกรุบกรอบก่อนและหลังการอบรมมีเด็กที่ใช้ขวดนมและกินขนมกรุบกรอบเท่าเดิม คือ 6 คน

ด้านการเฝ้าระวังพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปาก ก่อนการอบรมมีเด็กที่ฟันขึ้น ร้อยละ 55.56 มีการดูแลสุขภาพช่องปาก ร้อยละ 60 เช็ดทำความสะอาดช่องปาก 1 คน และแปรงฟัน 2 คน ซึ่งแปรงฟันก่อนนอนเพียง 1 คน ส่วนเด็กที่ยังไม่มีฟันขึ้น มีการดูแลสุขภาพช่องปากด้วยการเช็ดทำความสะอาดช่องปาก ร้อยละ 75 ทั้งนี้ในเด็กที่มีการแปรงฟันใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ ทั้ง 2 คน หลังการอบรมมีเด็กที่ฟันขึ้น ร้อยละ 100 มีการดูแลสุขภาพช่องปาก ร้อยละ 100 เช็ดทำความสะอาดช่องปาก 1 คน และแปรงฟัน 8 คน โดยมีการแปรงฟันก่อนนอน 7 คน ทั้งนี้ในเด็กที่มีการแปรงฟันใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ ทั้ง 4 คน

ด้านการเฝ้าระวังก่อนเกิดโรคก่อนการอบรมพบเด็กมีคราบ Plaque หรือคราบจุลินทรีย์ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ไม่พบ White Spot และฟันผุ ส่วนหลังการอบรม ไม่พบเด็กที่มีคราบ Plaque, White Spot และฟันผุ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา ในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ 9 เดือน) และผู้ปกครอง ในเขตตำบลแก้งไก่อำเภอสังขุม จังหวัดหนองคาย ที่มารับบริการฉีดวัคซีนในกลุ่มงานส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งมีเวลาจำกัดในการทำกิจกรรมครั้งนี้ ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการจัดดำเนินการศึกษาในวันที่ไม่มีการมารับบริการอื่นหรือควรเพิ่มระยะเวลาการดำเนินการที่มากขึ้น และมีการนัดหมายการเก็บข้อมูลในช่วงที่ 2 อย่างชัดเจน